

OBEC OLŠAVICA, 053 73 OLŠAVICA

Obecný úrad Olšavica č. 94, tel.: 053/4699047, e-mail: ocuolsavica@gmail.com

Individuálna výročná správa

Obce Olšavica

za rok 2023

Starosta obce: Michal Kašeľák

OBSAH	str.
1. Identifikačné údaje obce	3
2. Organizačná štruktúra obce a identifikácia vedúcich predstaviteľov	3
3. Poslanie, vízie, ciele	4
4. Základná charakteristika obce	4
4.1 Geografické údaje	5
4.2 Demografické údaje	5
4.3 Ekonomické údaje	5
4.4 Symboly obce	5
4.5 História obce	6
4.6 Pamiatky	9
4.7 Výchova a vzdelávanie	13
4.8 Zdravotníctvo	13
4.9 Sociálne zabezpečenie	13
4.10 Hospodárstvo	13
5. Informácia o vývoji obce z pohľadu rozpočtovníctva	14
5.1 Plnenie príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2023	14
5.2 Prebytok/schodok rozpočtového hospodárenia za rok 2023	15
5.3 Rozpočet na roky 2024 – 2026	16
6. Informácie o vývoji z pohľadu účtovníctva	16
6.1 Majetok	17
6.2 Zdroje krytia	17
6.3 Pohľadávky	18
6.4 Záväzky	18
7. Hospodársky výsledok za rok 2023 – vývoj nákladov a výnosov	19
8. Ostatné dôležité informácie	19
8.1 Prijaté granty a transfery	19
8.2 Poskytnuté dotácie	20
8.3 Udalosti osobitného významu po skončení účtovného obdobia	20

1. Identifikačné údaje:

Názov : Obec Olšavica
Adresa : Obecný úrad Olšavica, Olšavica č. 94, 053 73
e-mail : ocuolsavica@gmail.com
IČO : 00329444
DIČ : 2020727731
Právna forma : právnická osoba

2. Organizačná štruktúra obce Olšavica

Starosta obce: Michal Kešel'ák

Zástupca starostu: Ing. Mgr. Alžbeta Rusiňáková
Hlavný kontrolór obce: JUDr. Lýdia Budziňáková

Obecné zastupiteľstvo: Mikuláš Beličák
Ján Brindza
Milan Demočko
Ing. Marek Rusiňák
Ing. Mgr. Alžbeta Rusiňáková

Obecný úrad : Ivana Petaková - administratívny referent obce

Materská škola so školskou jedálňou Olšavica bez právnej subjektivity
Mgr. Alena Kešel'áková – kumulovaná funkcia riaditeľka MŠ
a vedúca školskej jedálne Olšavica
Mária Grinčová - kuchárka školskej jedálne

Rozpočtové organizácie obce : obec nemá rozpočtovú ani príspevkovú organizáciu

Základné funkcie Obce Olšavica sú, že samostatne rozhoduje a uskutočňuje úkony súvisiace so správou obce a jej majetku, všetky úlohy, ktoré je v rámci samosprávnej pôsobnosti ukladá zabezpečovať zákon.

Orgánmi Obce Olšavica sú starosta obce a obecné zastupiteľstvo. Starosta obce Michal Kešel'ák je predstaviteľom a najvyšším výkonným orgánom obce. Zvoláva a vedie zasadnutia obecného zastupiteľstva a je štatutárom obce vo vzťahu k fyzickým a právnickým osobám, je štatutárnym orgánom majetkovo-právnych veciach, v pracovno-právnych a administratívno-správnych veciach je správnym orgánom, môže pozastaviť rozhodnutie zastupiteľstva, ak sa domnieva, že je protizákonné, alebo pre obec nevýhodné (obecné zastupiteľstvo však nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých poslancov môže uznesenie potvrdiť) a môže fyzickej a právnickej osobe oprávnenej na

podnikanie udeliť pokutu. Starostu počas neprítomnosti, alebo nespôsobilosti na výkon zastupuje zástupca, ktorého na návrh starostu volí zastupiteľstvo a zároveň určí rozsah jeho pôsobnosti.

Obecné zastupiteľstvo: je zastupiteľským zborom obce, zloženým z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce na dobu štyroch rokov.

Obecné zastupiteľstvo rozhoduje o základných otázkach života obce: určuje zásady hospodárenia, schvaľuje rozpočet obce, schvaľuje územný plán, rozhoduje o miestnych daniach, vyhlasuje hlasovanie obyvateľov, uznáva sa na nariadeniach, schvaľuje dohody o medzinárodnej spolupráci, určuje organizáciu úradu, schvaľuje poriadok odmeňovania, zriaďuje a zrušuje rozpočtové a príspevkové organizácie, schvaľuje združovanie obecných prostriedkov, zriaďuje a zrušuje výkonné orgány obce, udeľuje čestné občianstvo, ustanovuje symboly obce.

Obecné zastupiteľstvo môže podľa potreby zriaďiť a zrušiť stále, alebo dočasné kontrolné, výkonné, alebo poradné orgány. V pôsobnosti obce Oľšavica nemáme zriadené komisie.

Schválené právne normy obce Oľšavica:

V roku 2023 neboli schválené ani novelizované žiadne nové normy obce.

3. Poslanie, vízie, ciele

Poslanie obce: rozvíjať obec, riešiť základné otázky zo života obce ako aj ich občanov.

Vízie obce : vytvoriť pre svojich občanov miesto pre pokojné bývanie, v zdravom a čistom

prostredí.

Ciele : komunikácia s obyvateľmi obce, starostlivosť o starých a nevládných ľudí,

zvyšovanie kvality života, vytváranie voľno časových aktivít a možnosti kultúrno-spoločenského a športového vyžitia obci, poskytovať svojim obyvateľom priaznivé podmienky pre záujmové, kultúrne, športové a iné využitie, ako aj možnosti oddychu a rekreácie.

4. Základná charakteristika Obce Oľšavica

Obec je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky. Obec je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov.

4.1 Geografické údaje

Olšavica sa rozprestiera v údolí, pozdĺž potoka Olšavica v Levočských vrchoch. Južná časť chotára je odlesnená, v severnej časti sú pasienky a smrekové lesy s prímесou buka. V chotári obce sa nachádzajú minerálne pramene a podzemné dutiny, miestami zosuvy. Obec patrí k starším sídelným celkom na Spiši. Ako novozaložená osada sa spomína v prvej písomnej zmienke v r. 1308. K obci je pričlenená osada Podproč, ktorá je v súčasnosti predovšetkým chalupárskou lokalitou.

Susedné mestá a obce : Brutovce, Nižné Repaše

Celková rozloha obce : 1761 ha

Nadmorská výška : 800 m n.m.

4.2 Demografické údaje

Počet obyvateľov k 31. 12. 2023: 245

Narodených	:	2
Úmrtia	:	6
Sobáše	:	1
Prihlásených na TP	:	1
Odhlásených z TP	:	11

Národnostná štruktúra : 100 % slovenská národnosť

Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského významu : 95 % gréckokatolícka cirkev,
5 % rímskokatolícka cirkev

4.3 Ekonomické údaje

Nezamestnanosť v obci : nezamestnaných cca 4 %

4.4 Symboly obce

Symboly obce Olšavica sú zapísane v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou 0-39/98. Historickým symbolom Olšavice je cirkevný motív. Patrónom kostola a obce je sv. Mikuláš, ktorého figurka sa nachádza aj na pečati, ktorú obec používala už koncom 17. storočia.

Erb obce : podkladom erbu obce bol pravdepodobne odtlačok pečatidla z konca 17. storočia s kruhopisom SIGILLYM PAGI PLSAVICZIENSIS, vyskytujúci sa na písomnostiach z 3. mája 1985 a 19. novembra 1966. Erb ma takúto podobu: v zelenom štíte medzi dvomi striebornými jelšovými vetvami strieborný opát v striebornej, zlatom zdobenej mitre, v zelenom ornátes paliom, pravicom držiaci zlatú položenú knihu, na nej tri rovnaké jablká, v ľavici zlatú berlu.

Vlajka obce : pozostáva z piatich pozdĺžnych pruhov vo farbách žltej (2/8), zelenej (1/8), bielej (1/8), žltej (1/8) a zelenej (2/8). Vlajka má pomer strán 2:3 a ukončená je tromi cípmi, t.j. dvomi zostrihmi, siahajúcimi do tretiny jej listu.

4.5 História obce

K svojráznym obciam východnej časti Levočských vrchov s bohatou tradíciou a históriou patrí obec Olšavica, v minulosti nazývaná - Olsowycha, Elsaywycha, Olsawicza, Olschawitz, Olyschawicza, Oľšavica, lat. Olsavicza, maď. Olsavica, Nagyolsva, nem. Olschau. Chotár obce v nadmorskej výške 800 m tvoria lúky, pasienky a lesy a samotná obec sa rozprestiera v údolí, pozdĺž potoka Olšavica.

Obec patrí k starším sídelným celkom tejto časti Spiša. V prvej písomnej zmienke z roku 1308 sa uvádza ako osada, ktorá má byť novo založená. V tom istom roku spišský prepošť Pavol udelil Mikulášovi Sigrayovi, synovi Dionýza, kastelána Spišského hradu, možnosť postaviť v Olšavici kostol zasvätený sv. Mikulášovi a obsadiť ho farárom. Olšavica v tom čase z veľkej časti patrila rodine Sigrayovcov. Okrem nich sa v roku 1321, pri obnovení hraníc olšavského chotára, spomína ako zemepán aj Bartolomej, syn Pongráca de Polanch. V 14. a 15. storočí sa okrem Sigrayovcov, najmä v listinách Spišskej kapituly spomína aj rodina Pavla z Olšavice. V rokoch 1400-1424 sa Ján z Olšavice stal spišským kastelánom a podžupanom.

V 15. a 16. storočí sa vo viacerých oblastiach Spiša, na základe valašského práva, usadzujú Rusíni (Ruthéni). Jednou z obcí takto kolonizovaných je aj Olšavica. Rusíni si so sebou prinášajú aj východný obrad, ktorému zostali verní po celé storočia. Výraznejšie sa neujala ani reformácia, i keď ju presadzovali najmä noví zemepáni, rodiny Gôrgey a Bertoty. V kanonickej vizitácii Petra Pazmána z roku 1629, sa uvádza, že známy

konvertita, pôvodne spišský prepošť Ján Horváth, odňal Spišskej kapitule troch poddaných v obci Olšavica a prepísal ich na svojho služobníka Svanczara. Po Svanczarovej smrti Kapitula svoje majetky získala späť, ale jeho príbuzní ju žalovali. Spišský župan Krištof Thurzo, ktorému bol tento majetok až do rozhodnutia súdu zverený, nevedno akým spôsobom ho dal do vlastníctva Andrejovi Berzeviczymu. Napriek uplatňovaniu patronátneho práva a snahám zemepánov presadiť nové vierovyznanie si obyvateľstvo s veľkou pravdepodobnosťou zachovalo svoju liturgiu a obrady. Podľa záznamov farskej kroniky v roku 1664 olšavský richtár Gabriel a obecní prísažní Demko Ruszin, Michal Szakmar a celá obec s povolením zemepánov si za kňaza zvolili a pozvali torysského duchovného Jána Skolníka aby - "vyplnili sme naďalej naboženstvu naše grecke".

Svedčí o tom aj fakt, že v čase oficiálnej rekatolizácie v údajoch z kanonickej vizitácie z roku 1700 sa farnosť Olšavica spomína v Bratstve farárov uniátskeho rítu a z celkového počtu 351 obyvateľov sa ku grekokatolíkom hlási 348 a len 3 sú uvedení ako nekatolíci.

Zásluhu na tom mohol mať gréckokatolícky kňaz Ján Jamborský, ktorý podľa správy, v tom čase pôsobil v Olšavici 25 rokov. Z tých čias sa zachovala medzi obyvateľmi zaujímavá legenda. Na pôvodných masívnych drevených dverách kostola (dnes sú už muzeálnym exponátom), je dodnes hlboký zárez, ktorý údajne úderom šable urobil zúrivy vojak, v ústnej tradícii Turek, v starej kronike obce sa spomína kurucký povstalec, ktorý sa dobýjal, ale nedostal do kostola, kde sa utieklo a zabarikádovalo obyvateľstvo obce. Z popisu farnosti a obce farárom Jána Ladižinským z 2. polovice 18. storočia je zrejmé, že obec sa v tom čase rozrástla. V obci bola škola, stará fara, ktorú v roku 1792 prebudoval miestny farár Ján Orincsai a existovali tu dva cintoríny - starý, za kostolom a nový za starou farou, smerom ku škole a bol udržiavaný darom Andreja Kochana. K farnosti patrila filiálna obec Poproč. Obec v tom čase preslávili dvaja rodáci, mukačevskí biskupi Šimon Štefan a Michal Manuel Olšavskí. Najmä Michal Manuel Olšavský sa významne zaslúžil o zrovnoprávnenie gréckokatolíckeho duchovenstva a **osamostatnenie**

Mukačevského biskupstva z podriadenosti biskupstvu v Egri.

V 19. storočí sa vlastníckmi veľkej časti chotára stali Vavrinec Jamborský a Karol Ujfalussy, avšak od 2. polovice storočia pôdu postupne odkúpili tunajší sedliaci. Okrem poľnohospodárstva živilo tunajších ľudí aj remeslo, ktorému sa v duchu remeselných tradícií priúčali v neďalekých mestách Spišskom Podhradí a Levoči, ale skúsenosti čerпали aj na vandrovkách po Európe.

Neľahký život donútil mnohých Olšavianov na čas alebo natrvalo odísť za prácou do Ameriky. V roku 1908 žilo v obci 615 obyvateľov, z toho 553 gréckokatolíkov, 33 katolíkov a 29 židov, pričom sa väčšina národnostne hlásila k Rusínom. Novšie dejiny obce sú tragicky poznamenané udalosťami dvoch svetových vojen. Po druhej svetovej vojne viaceré rodiny odišli do severozápadných Čiech, do Sudet. Niektorí sa vrátili, mnohí zostali a ich potomkovia sú dnes už občanmi iného štátu. Osudy mnohých ťažko poznamenali 50-té roky, ktoré priniesli násilné združstevňovanie a likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi. V duchu dávnej tradície vieru svojich otcov nezradili. Obyvatelia neprijali ponúkané pravoslávie a na bohoslužby chodievali do rímskokatolíckeho kostola v Brutovciach až do roku 1968, kedy sa do dediny vrátil gréckokatolícky kňaz. V roku 1959 bolo založené JRD Mier Olšavica, kde našli mnohí pracovné príležitosti. Mladšia generácia hľadala a hľadá možnosti sebarealizácie mimo rodnej obce. Tento nepriaznivý vývoj sa v poslednej dobe snažia viacerými aktivitami mladí i starí obyvatelia obce zastaviť. 50-té roky priniesli násilné združstevňovanie a likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi. Nech k tomu prispeje i tohoročné významné jubileum obce, ktorej história tvorí dôležitú súčasť dejín Spiša a na ktorú môžu byť všetci rodáci právom hrdí.

Nemým svedkom najstarších dejín obce je farský kostol zasvätený sv. Mikulášovi, postavený na mierne vyvýšenom teréne a dodnes obohnaný múrom so vstupnou bránou. Pravdepodobne už k výstavbe tohto kostola sa viaže listina zo **4. mája 1308**, v ktorej spišský

prepošt Pavol povolil Mikulášovi Sigrayovi stavbu kostola v tej dobe obnovenej obce s právom uviesť do neho farára. To samo o sebe svedčí, že obci i kostolu bol prikladaný značný význam. Kostol bol postavený ako jednoduchý typ pozostávajúci z troch základných pôdorysných jednotiek - presbytéria, lode a veže. Z dnešného stavu sa dá usúdiť, že priestorové cítenie stavby a kamenné články - ostenia okien, klenba presbytéria, vstupný portál do sakristie a kamenné pastofórium - zodpovedajú veľmi kvalitným stavebným prácam, ktoré sa pred polovicou 14. storočia realizovali prevažne vo väčších sídelných celkoch a prezrádzajú vysoké nároky a vkus objednávateľa. Tieto kamenné jednoduchý typ pozostávajúci z troch základných pôdorysných jednotiek - presbytéria, lode a veže. Z dnešného stavu sa dá usúdiť, že priestorové cítenie stavby a kamenné články - ostenia okien, klenba presbytéria, vstupný portál do sakristie a kamenné pastofórium - zodpovedajú veľmi kvalitným stavebným prácam, ktoré sa pred polovicou 14. storočia realizovali prevažne vo väčších sídelných celkoch a prezrádzajú vysoké nároky a vkus objednávateľa. Tieto kamenné detaily, menovite kamenné pastofórium označil spišský historik Jozef Špirko za najkrajšie zo spišských dedinských pastofórií. I keď sa nezachovala pôvodná podoba lode, dá sa predpokladať, že olšavský kostol je možné zaradiť k typu spišských dvojloďových kostolov. Svedčí o tom aj skutočnosť, že v kanonickej vizitácii z roku 1731, teda pred radikálnou barokovou prestavbou a úpravou lode sa uvádza, že je zaklenutá. V staršej literatúre sú zmienky aj o výzdobe stien svätyne freskami.

Po tom, čo sa v Olšavici usadili Rusíni, zmenil sa aj charakter obradov a postupne aj mobiliár kostola. Ešte v roku 1683 bola farnosť, podobne ako ďalšie gréckokatolícke obce Spiša, pričlenená k Spišskej diecéze, v roku 1787 bola daná k mukačevskému biskupstvu a od roku 1820 patrí k prešovskému biskupstvu.

Baroková výzdoba interiéru vznikla okolo polovice 18. storočia. V spomínanej kanonickej vizitácii z roku 1731 sa uvádza, že kostol mal tri poškodené oltáre, ale ikonostas sa nespomínal. Dnešný hlavný oltár a ďalšie barokové vybavenie kostola vznikli po roku 1735 a ako uvádza rukopis kroniky farnosti vznikli "nákladmi najjasnejšieho pána Michala Manuela Olšavského, ktorého najmilší rodičia tu v Pánu odpočívajú. Keď ale tento oltár dal ten istý pán biskup a mecenáš vďačne urobiť, svoj znak dal na oltár umiestniť." (Erb biskupa Olšavského je v kartuši nad oltárnym obrazom). Hlavný oltár predstavuje ambitový typ oltárnej architektúry vrcholného baroka, ktorý zvlášť čierno-zlatým kontrastom polychromie pripomína podobné oltáre, ktoré vytvárali rezbárske dielne levočského stolára Olafa Engelholma a kežmarského rezbára Jána Lercha. Hlavný Oltár v Olšavici predstavuje mladší variant tohto typu s odľahčenou architektúrou, dynamizujúcim ornamentom. Rukopis sochárskej výzdoby v kompozícii Korunovania P. Márie so sv. Trojicou v nadstavci oltára prezrádza sochára, ktorého činnosť na Spiši môžeme v 1. polovici 18. storočia registrovať vo viacerých oltárnych celkoch (napr. oltáre v Podolínci a Sp. Hrhove). Zvláštnosťou centrálnej výzdoby oltára v Olšavici je dvojica mobilných obrazov. Obraz znázorňujúci patróna kostola - sv. Mikuláša Myrského - predstavuje svätca bez biskupských insígnií so svojim atribútom -

trojicou zlatých jablák na knihe. Autorstvo tohoto diela by sa dalo pripísať levočskému maliarovi Gotliebovi Krammerovi. O niečo mladšia tabuľová maľba, ktorá vznikla okolo polovice 18. storočia súčasne s prvým ikonostasom, znázorňuje P. Máriu - typ Blahoslavenej Matky Povčskej. Táto ikona patrí k menej známym pamiatkam avšak po nedávnom zreštaurovaní sa dá konštatovať, že sa jedná o jedinečný zachovaný príklad ikonopísnej maľby, ktorá opustila prísny archaický kánon a začala byť prístupná aj vplyvom dobového barokového slohu. Ikonostas, ktorý stál od polovice 18. storočia pred hlavným oltárom bol podľa záznamov z farskej kroniky v roku 1795, zásluhou Bazila Jamborského z veľkej časti prepracovaný a nanovo postavený. Zodpovedal pravdepodobne klasickej schéme architektúry ikonostasov. V dolnej časti vedľa dvojice krajných diakonských a stredných cárskych dverí boli hlavné ikony - Sv. Mikuláš, P. Mária, Kristus Spasiteľ a sv. Ján Evanjelista. Tieto ikony sú dnes v zbierkach Slovenskej národnej galérie v Bratislave a autorstvo týchto diel bolo pripísané známemu maliarovi, levočskému rodákovi Jánovi Rombauerovi. Z ďalšej výzdoby sa zachovali len výjavy Prázdnikov, polopostavy apoštolov, Deesis, Veraikon a veľká časť ornamentálnej výzdoby architektúry, ktoré sú dnes v zbierkach Spišského múzea v Levoči. Z údajov kanonickej vizitácie z roku 1778 vyplýva, že okrem ikonostasu a hlavného oltára v kostole boli ešte 4 ďalšie oltáre, ktoré sa nezachovali. Zo staršej výzdoby dodnes zostala v kostole len baroková kazateľnica, figurálne zaujímavo zdobený svietnik a obraz Ukrižovania, ktorý bol pôvodne oltárnym obrazom staršieho oltára.

Nad vstupom do lode, oproti oltáru je chór, o ktorom už kanonická vizitácia z roku 1778 hovorí: "Chór je v tomto kostole obvyklý, bez organu, na ktorý s obľubou prichádzajú mládenci". V záznamoch farskej kroniky sa ešte koncom 18. storočia spomínajú tri zvony. Dva veľké boli vo veži, najväčší mal nápis "Gregorius Soltys de Olsavicza anno 1617 J.N.R.J.", stredný mal len letopočet 1611. Tretí, najmenší zvon bol umiestnený v dnes už neexistujúcej vežičke nad sanktuáriom.

V roku 1735 bola nanovo zaklenutá loď barokovou klenbou, na ktorej boli namaľované viaceré výjavy sprevádzané nápismi a bohatými ornamentami. Táto baroková maľba bola nahradená v nedávnej minulosti novými maľbami, ktoré zobia klenbu lode kostola dodnes.

4.6 Pamiatky

Chrám sv. Mikuláša

Gréckokatolícky kostol v Olšavici, podobne ako celá obec, patria medzi najstaršie sídla a pamiatky Spiša. Prvá kaplnka sa spomína už v roku 1308, kedy vtedajšiemu zemepánovi Mikulášovi zo Žehry tu dovolil spišský prepošt Pavol postaviť kaplnku zasvätenú patrónovi zemepána, sv. Mikulášovi. Dnešný kostol bol pravdepodobne postavený po roku 1325 ako rímskokatolícky, v gotickom slohu, ktorý v 14. storočí vládol. Kostol obklopuje zrekonštruovaný stredoveký múr, na východe s baštou, ktorá plní funkciu brány. Podľa tradície je to pamiatka po husitoch. Asi v 2. polovici 15. stor. bola obec kolonizovaná na valašskom práve Rusínmi, ktorí sa zaviazali prijať katolícke vierovyznanie.

Roku 1683 bola farnosť, podobne ako ďalšie gréckokatolícke obce Spiša, pričlenená k Spišskej diecéze, v roku 1787 bola daná mukačevskému biskupstvu a od roku 1820 patrí prešovskému biskupstvu. Dejiny obce a

kostola sú úzko spojené s pohnutými dejinami gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku.

Oltár predstavuje variant typu ambitovej vrcholne barokovej oltárnej architektúry, bohato zdobenej dynamickým akantom, najmä po stranách strednej časti oltára a v nadstavcoch bočných dverí oltára, vo farebnom kontraste čiernej polychrómie podkladu a zlátenia najmä plastickej výzdoby a ornamentiky. Ide o typ oltárnej architektúry, ktorý na Spiši po roku 1690 a na začiatku 18. storočia uviedla a spopularizovala levočská stolárska dielňa Olafa Engelholma. Oltár je vyzdobený sochárskou kompozíciou korunovania P. Márie a Svätej Trojice.

Zvláštnosťou centrálnej výzdoby oltára v Olšavici zostáva dvojica mobilných obrazov - P. Márie (typ P. Márie Póčskej), ktorá je na oltári prevažnú časť liturgického roka a obraz patróna kostola - Sv. Mikuláša Myrského. Tabuľová maľba plačúcej Panny Márie (typ svätej Matky Póčskej) - predstavuje klasickú kompozíciu trištvrtpostavy P. Márie s dieťaťom v náručí. P. Mária je odetá v ružovom plášti, ktorým má pokrytú aj hlavu, bohato zdobenom motívom ruží, na pravom pleci iluzívne zdobenom motívom šperku v tvare kosoštvorca s drahokamom v strede. Plášť padá v mierne zvlnených záhyboch od lakťov smerom nadol, po bokoch postavy a cez predlaktie zdvihnutých rúk vo výške pásu vlní v tvare písmena U. Pod plášťom má modrý splývavý šat, pri krku zdobený zlatou výšivkou v tvare písmena V, v dolnej časti je zriadený v symetrických ale mätko modelovaných vertikálnych záhyboch. Dľaň pravej ruky pridržiava na hrudi, v ohybe lakťa pravej ruky drží dieťa. Postava Ježiška je v ružovom splývavom šate zdobenom pri krku a v dolnej časti iluzívnou zlatou výšivkou. Pravú ruku so zdvihnutým ukazovákam a prostredníkom dvíha v žehnajúcom geste, ľavou rukou pridržiava knihu. Spod šatu vystupuje chodidlo dieťaťa, obuté v sandále.

Celkový charakter kompozície je archaický, dodržiavajúci akoby kánon ikonopisnej maľby - statický postoj, silne cítená línia obrysových tvarov, označenie postáv na pozadí MtQ (Matka Božia) vpravo vo výške tváre P. Márie a IEX (Jesus Christos) vpravo pri hlave dieťaťa, neutrálne striebrené pozadie. Línie štvorcových kaziet boli vyryté do kriedového podkladu. Pozadie bolo striebrené striebornou fóliou. V pravidelných štvorcových kazetách bol pôvodne uplatnený motív plastických kaziet. Tieto boli frakturované reliéfne v hmote hrubo pastózne nanášané vrstvy farby. Pri poslednej úprave boli odstránené. Pod novšou hliníkovou fóliou sa zachoval iba obrys plochy pôvodného tvaru.

Zároveň škála barokových ornamentálnych detailov - motív ruže na plášti P. Márie, dvojradowý perlový náhrdelník, motív barokových anjelov po bokoch postavy P. Márie a pod baldachýnom - pridržiavajú kraje roztvorenej drapérie - charakterizujú dobové uvoľnenie prísnych zásad ikonopisnej maľby

podobne ako motív tupého rokaja na pozadí v dolnej časti obrazu alebo motív akantovej rozviliny, stvárnenej reliéfne na striebornom pozadí, alebo maliarsky po stranách baldachýnu.

V doterajšej literatúre boli barokovej výzdobe kostola v Olšavici venované len nepatrné zmienky pri popisoch interiéru. V starších kanonických vizitáciách sú uvádzané údaje týkajúce sa celkového stavu farnosti (Hradszký, Addidamenta..., 1903, s. 262, kanonická vizitácia Jána Szigraia z rokov 1700-1708). V kanonickej vizitácii z konca 18. stor. (okolo roku 1778, ŠOBA Levoča, Kanonické vizitácie) sa pri popise interiéru uvádza hlavný oltár, štyri bočné oltáre a ikonostas. Prvý podrobný popis výzdoby kostola s uvedením okolností jej vzniku sa nachádza v manuscripte *Historia Ecclesiae Parochiae Olsaviczensis et Filialium* z roku 1881 (Archív Farského úradu v Olšavici). V prvej časti tejto histórie domus jej autor, notár Dionýz Kovaliszky priznáva, že z veľkej časti prepisuje starší rukopis farára Andreja Ladizsinského, ktorý v Olšavici pôsobil od roku 1763 do 80. rokov 18. storočia. V časti o kostole uvádza, že tento bol zaklenuť a klenba zdobená dnes už nezachovanou maľbou v roku 1735. V tejto súvislosti cituje nápis, ktorý bol na klenbe ...supra Bemma seu Iconostasis... Dá sa predpokladať, že v tejto dobe, teda okolo a po roku 1763 mal farský kostol v Olšavici už terajší oltár a ikonostas. V časti o oltároch podrobne popisuje hlavný oltár: "Na veľkom oltári sú zavesené dva obrazy dost' elegantnej maľby - sv. Mikuláša, biskupa Myrenského a blahoslavenej Matky Póčskej. Priestor nad týmto umelecky urobeným dielom zdobí koruna s Najsv. Trojicou, Blahoslavenou Pannou, ako aj anjelmi, predstavujúci oslavný kult. Tento oltár bol urobený pred niekoľkými rokmi (...paucos annos est curata ...), nákladmi najjasnejšieho pána Michala Manuela Olsavského..., ktorého najmilší rodičia tu v Pánu odpočívajú. Keď ale tento oltár dal ten istý pán biskup a mecenáš vďačne urobiť, svoj znak dal na oltár umiestniť". Ďalej autor popisuje ikonostas. K ikonostasu sa viaže ešte jeden údaj zo záveru tohoto rukopisu, kedy autor prepisu histórie domus uvádza poznámky o kostole a fare. Pri roku 1795 zaznamenáva, že ikonostas bol v strede a zhora Basilom Jamborským, kňazom v Slovínkách, novo zhotovený (novum curatum), proroci na náklady kostola v tom istom čase.

Spišský historik Ján Vencko (1941, s. 321-322) pri popise interiéru okrajovo spomína tabuľovú maľbu P. Márie a okrem oltára aj vznik ikonostasu pripisuje mecenárskej aktivite biskupa Michala Manuela Olšavského.

V súpise pamiatok (1968) je pravdepodobne obraz Panny Márie datovaný do 19. storočia, v súpise hnutelných pamiatok východoslovenského kraja (1969) je tabuľová maľba spolu s celým oltárom datovaná do 1. polovice 18. storočia. Nezrovnalosti v datovaní vyplývajú pravdepodobne z faktu, že tabuľová maľba P. Márie bola porovnávaná a dávaná do súvisu buď so vznikom ikonostasu, ktorý až do konca 50. rokov stál pred hlavným oltárom, alebo bola datovaná en bloc ako súčasť oltára. Podoba obrazu pred terajším reštaurovaním, poznamenaná nevhodnými úpravami a premaľbami, potvrdzovala skôr jeho mladšie datovanie do 19. storočia.

Na základe výsledkov terajšieho reštaurátorského zásahu a nových zistení v archívnych prameňoch môžeme potvrdiť vznik tejto maľby pred polovicou 18. storočia v rovnakom časovom horizonte so vznikom architektúry a ďalšej výzdoby hlavného oltára. Na základe údajov z histórie domus dolnú časovú hranicu tvorí záznam o zaklnutí kostola v roku 1735. Z viacerých archívnych prameňov vyplýva, že kostol bol v tom čase intenzívne upravovaný a zásluhu na tom mal vtedajší farár Ján Jamborský. Ak pripustíme, že zachovaný manuscript histórie domus z roku 1881 v úvodnej časti presne prepisuje staršiu históriu domus písanú po roku 1763 kňazom Andrejom Ladizsinským, potom akceptujeme údaj o vzniku oltára ako daru biskupa Michala Manuela Olšovského, rodáka z Olšavice, azda najvýznamnejšej osobnosti gréckokatolíckej cirkvi v tej dobe. Potvrďuje to jednak erb nad centrálnou nikou s obrazmi v hlavnom oltári, jednak výber mariánskeho obrazu ako typu plačúcej Panny Márie z kostola v Póči.

Výstavbu kamenného kostola v Póči začal po zázraku plačúcej ikony Panny Márie v roku 1731 mukačevský biskup Juraj Genadij Bizanci (1716-1733), pokračoval jeho nástupca biskup Simeon Olšovský (1733-1737), starší brat Michala Manuela Olšovského, ktorý pútnický kostol v Póči dostaval v roku 1749.

Erb biskupa Olšovského na hlavnom oltári kostola v Olšavici umožňuje bližšie datovať oltár a aj obraz P. Márie do doby úmrtia biskupa Simeona Olšovského v roku 1737 a vymenovania Michala Manuela Olšovského za biskupa mukačevského. Prvé menovanie v roku 1738 bolo odvolané, k druhému vymenovaniu došlo v roku 1743. Tieto údaje potvrdzuje aj charakter maľby obrazu, ornamentálny aparát - motív baldachýnu (na barokových oltároch môžeme sledovať od 30. rokov 18. storočia), motív ruže a dvojradový perlový náhrdelník možno nájsť na barokových ženských domácich portrétach od 40. rokov 18. storočia (napr. zásrubné ženské portréty J. G. Krammera) a nakoniec motív tupého rokaja, symptomatický pre výzdobný aparát barokového výtvarného prejavu od 40. rokov 18. storočia.

Gerčakov mlyn

Drevenice

4.7 Výchova a vzdelávanie

V súčasnosti výchovu a vzdelávanie detí v obci poskytuje: Materská škola

4.8 Zdravotníctvo

Zdravotná starostlivosť sa v obci neposkytuje

4.9 Sociálne zabezpečenie

Sociálne služby obec neposkytuje.

4.10 Hospodárstvo

V našej obci nie sú žiadne služby poskytované pre občanov.

Poľnohospodárska výroba :

Poľnohospodárske družstvo Oľšavica – Brutovce so sídlom v Oľšavici

Samostatne hospodáriaci roľník:

- Mgr. Ondrej Gorbar, Ovocinárska 1819/68 , 054 01 Levoča
- Ing. Marek Rusiňák, Oľšavica č. 1
- Michal Suchý, Oľšavica č.6

Farský úrad

Adresa : Gréckokatolícky farský úrad v Olšavici

Správca farnosti: Mgr. Michal Tkáč

5. Informácia o vývoji obce z pohľadu rozpočtovníctva

Základným nástrojom finančného hospodárenia obce bol rozpočet obce na rok 2023. Obec zostavila rozpočet podľa ustanovenia § 10 odsek 7) zákona č.583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Rozpočet obce na rok 2023 bol zostavený ako vyrovnaný. Bežný rozpočet bol zostavený ako vyrovnaný s kapitálovým rozpočtom a finančné operácie na rok 2023 neboli zostavené.

Rozpočet obce bol schválený obecným/mestským zastupiteľstvom dňa **16. 12. 2022** uznesením č. **15/2022**.

Rozpočet bol zmenený dvakrát:

Zmeny rozpočtu:

- **prvá zmena** rozpočtovým opatrením schválená dňa 26. 06. 2023

- **druhá zmena** rozpočtovým opatrením schválená dňa 22. 12. 2023

Hospodárenie obce sa riadilo podľa schváleného rozpočtu na rok 2023

Zmeny rozpočtu obce formou rozpočtových opatrení boli v priebehu roka vykonávané v súlade s § 14 ods.2 a 3 zák. č. 583/2004 Z.z..

5.1 Plnenie príjmov a čerpanie výdavkov za rok 2023

	Schválený rozpočet	Rozpočet po zmenách	Skutočné plnenie príjmov/čerpanie výdavkov k 31.12.2023	% plnenie príjmov a čerpania výdavkov
Príjmy celkom	173 500,00	213 689,00	218 985,59	102,48
Z toho:				
Bežné príjmy	173 500,00	213 689,00	218 985,59	102,48
Kapitálové príjmy	0,00	0,00	0,00	0,00
Finančné operácie	0,00	0,00	0,00	0,00

Výdaj celkom	173 500,00	195 947,30	181 156,87	92,45
Z toho:				
Bežné výdavky	146 997,00	189 444,30	181 156,87	95,63
Kapitálové výdavky	26 503,00	6 503,00	0,00	0,00
Finančné operácie	0,00	0,00	0,00	0,00

5.2 Prebytok/schodok rozpočtového hospodárenia za rok 2023

Hospodárenie obce	Skutočnosť k 31.12.2023 v EUR
Bežné príjmy spolu	218 985,59
z toho : bežné príjmy obce	218 985,59
Bežné výdavky spolu	181 156,87
z toho : bežné výdavky obce	181 156,87
Bežný rozpočet	37 828,72
Kapitálové príjmy spolu	0,00
z toho : kapitálové príjmy obce	0,00
Kapitálové výdavky spolu	0,00
z toho : kapitálové výdavky obce	0,00
Kapitálový rozpočet	0,00
Prebytok/schodok bežného a kapitálového rozpočtu	+ 37 828,72
Vylúčenie z prebytku	- 1 218,00
Upravený prebytok/schodok bežného a kapitálového rozpočtu	36 610,72
Príjmové finančné operácie	0,00
Výdavkové finančné operácie	0,00
Rozdiel finančných operácií	0,00
PRÍJMY SPOLU	218 985,59
VÝDAVKY SPOLU	181 156,87
Hospodárenie obce	37 828,72
Vylúčenie z prebytku	- 1 218,00
Upravené hospodárenie obce	36 610,72

Prebytok rozpočtu zistený podľa ustanovenia § 10 ods. 3 písm. a) a b) zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení

niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako rozdiel príjmov a výdavkov bežného a kapitálového rozpočtu za rok 2023 je v sume **37 828,72 EUR**.

V zmysle ustanovenia § 16 odsek 6 zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa na účely tvorby rezervného fondu sa z prebytku hospodárenia vylučujú:

1) Nevyčerpané prostriedky zo MV SR - OÚ CO určené na bežné výdavky:

- príspevok na ubytovanie odídencu účelovo vo výške 1 218,00 EUR

Prebytok hospodárenia za rok 2023 po vylúčení nevyčerpanej dotácie z prebytku predstavuje **sumu 36 610,72 EUR a navrhujeme ho použiť na tvorbu rezervného fondu za rok 2023.**

Keďže obec iné fondy netvorí, celý prebytok rozpočtu vo výške 36 610,72 € bol pri prejednávaní záverečného účtu navrhnutý prideliť do rezervného fondu.

Prebytok rozpočtu po vylúčení účelovo viazaných prostriedkov za rok 2023 je suma 36 610,72 EUR.

5.3 Rozpočet na roky 2023 – 2025

	Skutočnosť k 31.12.2023	Rozpočet na rok 2024	Rozpočet na rok 2025	Rozpočet na rok 2026
Príjmy celkom	218 985,59	1 152 240,00	972 165,00	172 175,00
Z toho				
Bežné príjmy	218 985,59	212 040,00	172 165,00	172 175,00
Kapitálové príjmy	0,00	940 200,00	800 000,00	0,00
Finančné príjmy	0,00	0,00	0,00	0,00
Výdavky celkom	181 156,87	1 152 240,00	949 180,00	146 780,00
Z toho:				
Bežné výdavky	181 156,87	205 140,00	146 180,00	146 780,00
Kapitálové výdavky	0,00	947 100,00	803 000,00	0,00
Finančné výdavky	0,00	0,00	0,00	0,00

6. Informácie o vývoji obce z pohľadu účtovníctva

6.1 Majetok

Názov	Skutočnosť k 31.12.2022	Skutočnosť k 31.12.2023
Majetok spolu	1 069 107,65	1 332 482,61
Neobežný majetok spolu	1 040 321,23	1 265 358,22
z toho:		
Dlhodobý nehmotný majetok		
Dlhodobý hmotný majetok	1 040 321,23	1 216 768,06
Dlhodobý finančný majetok		48 590,16
Obežný majetok spolu	28 786,42	66 473,78
z toho:		
Zásoby	845,97	373,28
Zúčtovanie medzi subjektmi VS	0,00	0,00
Dlhodobé pohľadávky	0,00	0,00
Krátkodobé pohľadávky	6,39	337,72
Finančné účty	27 934,06	65 762,78
Poskytnuté návr.fin.výpomoci dlh.	0,00	0,00
Poskytnuté návratné fin.výpomoci krát.	0,00	0,00
Časové rozlíšenie	0,00	650,61

6.2 Zdroje krytia

Názov	Skutočnosť k 31.12.2022	Skutočnosť k 31.12.2023
Vlastné imanie a záväzky	1 069 107,65	1 332 482,61
Vlastné imanie	509 633,50	782 341,98
Z toho:		
Oceňovacie rozdiely	0,00	0,00
Fondy	0,00	0,00
Výsledok hospodárenia	509 633,50	782 341,98
Záväzky	27 269,57	32 974,31
Z toho:		

Rezervy		
Zúčtovanie medzi subjektmi VS	2 269,57	1 218,00
Dlhodobé záväzky		
Krátkodobé záväzky		8 638,86
Bankové úvery a výpomoci	25 000,00	23 118,45
Časové rozlíšenie	532 204,58	517 166,32

6.3 Pohľadávky

Pohľadávky	Zostatok k 31.12.2022	Zostatok k 31. 12. 2023
Pohľadávky do lehoty splatnosti	6,39	337,72
Pohľadávky po lehoty splatnosti	6,39	337,72

6.4 Záväzky

Záväzky	Zostatok k 31.12.2022	Zostatok k 31. 12. 2023
Záväzky do lehoty splatnosti	0,00	8 637,86
Záväzky po lehoty splatnosti	0,00	8 637,86

7. Hospodársky výsledok za rok 2023 – vývoj nákladov a výnosov

Názov	Skutočnosť k 31. 12. 2022	Skutočnosť k 31. 12. 2023
Náklady	146 029,87	190 328,10
50 – Spotrebované nákupy	30 948,04	53 700,15
51 - Služby	26 550,63	29 481,77
52 – Osobné náklady	84 600,80	78 996,20
53 – Dane a poplatky	400,08	448,16

54 – Ostatné náklady na prevádzkovú činnosť	515,74	2 638,98
55 – Odpisy, rezervy a OP z prevádzkovej a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	0,00	23 768,24
56 – Finančné náklady	2 464,82	1 194,60
57 – Mimoriadne náklady	549,76	0,00
58 – Náklady na transfery a náklady z odvodov príjmov	0,00	100,00
Výnosy	185 083,30	218 759,79
60 – Tržby za vlastné výkony a tovar	5 242,73	6 937,12
61 – Zmena stavu vnútroorganizačných služieb	0,00	0,00
62 – Aktivácia	0,00	0,00
63 – Daňové a colné výnosy a výnosy z poplatkov	131 809,27	156 887,94
64 – Ostatné výnosy	19 653,74	3 726,13
65 – Zúčtovanie rezerv a OP z prevádzkovej a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	0,00	0,00
66 – Finančné výnosy	0,00	146,40
67 – Mimoriadne výnosy	0,00	0,00
69 – Výnosy z transferov a rozpočtových príjmov v obciach, VÚC a v RO a PO zriadených obcou alebo VÚC	28 377,56	51 062,20
Hospodársky výsledok /+kladný HV, - záporný HV/	39 053,43	28 431,69

8. Ostatné dôležité informácie

8.1 Prijaté granty a transfery

V roku 2023 obec prijala nasledovné granty a transfery:

Poskytovateľ dotácie	Suma v EUR	Účel
ÚPSVaR Poprad	606,85	AČ, podpora rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti
Okresný úrad životného prostredia	27,89	Životné prostredie
MV SR – OÚ Poprad	83,16	Hlásenie pobytu občanov a registra obyvateľstva
MV SR – OÚ Poprad	22,80	Register adries
Dobrovoľná požiarna ochrana	1 400,00	Dotácia pre DHZO Olšavica

Bratislava		
MV SR – OÚ Poprad	1 451,94	Voľby, referendum
Riadiaci orgán OP integrovaný ROP (MIRRI)	23 400,00	Úhrada výdavkov spojených s migračnou vlnou z Ukrajiny
MH SR	5 267,90	Energoseky
MV SR – OÚ – CO Levoča	16 434,00	Príspevok za ubytovanie odídencia
MV SR – školstvo	2 892,00	Dotácia na 5 r. deti
MF SR	2 300,03	Dotácia na krytie výdavkov súvisiacich s negatívnymi dôsledkami inflácie r. 2023
Environmentálny fond ŽP	196,83	Príjmy z poplatkov za uloženie odpadov
SPOLU	54 083,40	

8.2 Poskytnuté dotácie

V roku 2023 obec neposkytla zo svojho rozpočtu dotácie.

8.3 Predpokladaný budúci vývoj činnosti

Predpokladané investičné akcie realizované v budúcich rokoch:

Kanalizácia a ČOV v obci Oľšavica	500 000,00 EUR
Dokončenie hasičskej zbrojnice (vnútorné omietky..)	20 000,00 EUR
Oprava a údržba Ľudového domu	7 500,00 EUR
MÚZEUM – bačovská koliba	40 000,00 EUR

8.4 Udalosti osobitného významu po skončení účtovného obdobia

Dňa 24. 2. 2022 vypukol vojnový konflikt na Ukrajine. Akýkoľvek dopad na hospodárenie a celkovú finančnú situáciu zahrnula účtovná jednotka do účtovníctva a účtovnej závierky v r. 2023.

Prílohy:

- Individuálna účtovná závierka: Súvaha, Výkaz ziskov a strát, Poznámky
- Správa štatutárneho audítora

V Oľšavici 19. 11. 2024